

Peterburi Teatajas 1911 avaldatud kiri Uus-Estonia asundusest Karsi linna juures (praegu Türgimaa). Uus-Estonia. Kars. Thbilisi. Uus-Estonia koolimaja nurgakivi. Uus-Estonia 25. aastapäeva pidu. Digiteeris Andres Aule, kirjaviis muutmata.

Peterburi Teataja (nr. 50), 2. juuli 1911, lk. 3

Uue-Estoniast (Karsi maak.). Nagu igalpool suuremas jaos asundustes, ei ole ka meil oma alalist „hingekarjast”. Waimulikkusi talitusi täidab köster-kooliõpetaja, kuna kirikuõpetaja üks kord aastas „järelwaatamas” käib. 19. juunil käis meil Tiflisist Taga-Kaukasias sõjawäe ringkonna õpetaja [P. Pipkaleis?], ja pidas jumalateenistust. Ilm juhtus ilus olema, mille tõttu siis ka kõik külarahwas jumalateenistusele ilmus, mida ühes madalas talu toakeses peeti. Palju sinna sisse küll ei mahtunud, aga üks nad läbi akna ikka kuulnud kah. Oli isegi neid näha, kes aasta kümned oma jalga üle „pühakoja” läwe ei olnud tõstnud. Ka nemadki tulid ja painutasiwad oma põlwa wägewama wõimu ette . . .

Pärast jumalateenistust kogus rahwas uue koolimaja ehituse platsile, kus nurgakivi pühitsemine sündis. Nõnda siis, asunduse kahekümnewiie aastase kestwuse järele jõudsimel ometigi koolimaja nurgakiwini! Hilja küll, aga parem siiski hilja, kui ei kunagi. Uus koolimaja saab ühtlasi ka palwekoja kohuseid täitma, mis pärast siis ka kaks ruumikat saali ehitatakse: üks teadusele, teine usule. Nõnda sammugu siis need kaks wastast käsikäes, kuni aeg ja olud lubawad.

Täna sai meie asunduse põhjendamisest kakskümmend wiis aastat täis. Talwel õpiti ja walmistati tublisti pidu wastu, mida kahekümne wiie aasta mälestuseks toime taheti panna, aga hiline kewade kihutas põllumehi niisuguse kiirusega taga, et kuupäewadki meelest ära läksiwad, ja kui nad wiimati meele tuliwad, oli pidu tähtpäew — 19. mai — ammugi mööda lennanud... Nõnda mõjusiwad siis looduse wäed häwitawalt meie juubeli-pidu peale. Aga ega meie laulukoor siiski asjata tööd ei teinud: andis teine Karsis kontserti, mille puhtast kasust 21 rubla küla raamatukogu heaks määrati. Mis siis — sai seegi! Nõnda on siis meie küla raamatukogus juba kuuekümne rubla eest eestikeelseid raamatuid. Põhi on pandud, jääb ainult aega- ja jõudumööda edasi ehitada, ikka kõrgemale, kõrgemale . . .

Ehk saab täna põhjendatud koolimaja ka aja jooksul walmis, ja siis ei pruugi meie lapsed enam kasukates ja wiltides koolipingil istuda ning labakinnastes kirjutada. Näiteseltskond ja laulukoor winduwad kah, nagu tuli toores puus, ei põle ega kustu; oleks nendele ka tarwis rohkem hoogu anda, ehk hakkawad siis ka wiimaks ärksamale tööle.

Hilise kewade tõttu jäiwad põllumeeste tööd kõik ühte hunikusse: heina-aeg on käes, kuna põllumehed alles maad künnawad ja kütematerjali walmistawad. Et üks jagu meie heinamaad wäga kidurat rohtu kaswatab, siis tehti otuseks teda ümber künda ja sinna wili peale külwata. Nõnda jääb siis heinamaa, mis isegi wäike on, weel pisemaks ja loomade pidamise wõimalus kitsamaks.

Mitmeltpoolt on nõu antud põllumaade ja ülesküntud heinamaa tükkide peale ristikheina ehk muud heina-seemet külwata, mis loomade pidamiseks palju kasulikum on kui wili, aga meie mehed ei taha ega taha aru saada, kuidas hein wõib rohkem tulu tuua, kui nisu! Ja ometigi näitawad naabruses elawad sakslased selles asjas wäga head eeskju: madalamate põllu- ja heinamaa tükkide peale külwawad nad kõiksugu heinaseemet, mille tõttu neil wõimalik on palju rohkem kariloomasi pidada, kui meil — läbistiku peawad sakslased 30—45 lehma pere peale, meil, 3—4 lehma — nõnda siis, weel wähe maa peal kümme korda rohkem loomi! Kui meie tähele paneme, et Karsi, kui ka wäljaweo turu peal piima produktid palju kallimad on, kui wili; et sagedased wiljaikaldused ja rahed wiljapõllud päriselt paljaks laastawad, siis saame aru, miks sakslased nii jõudsa sammuga edenewad, kuna meie juba weerand aastasada ühe ja sellesama majanduslise pulga peal seisame.

Tõsi, on ju ka karjakaswatuse juures oma takistused, nagu loomade tõbed jne., aga tõbe wastu wõib tohtri ja rohtudega wõidelda, kuna aga rahepilw rohtu ei karda. Et aga ühelt ja teiselt poolt mitte liiga suurt kaotust kanda, siis on tarwis mõlemate tööharude peale ühte moodi rõhku panna. Meil ei ole ju uus nähtus, kus kewadisest külwist sügise teragi aita ei saanud, kas oli seal siis jumala „nuhtlus” wõi looduse wäed süüdlased? Sellepärast mehed, wennad, saage aru, mis teie rahule tarwis läheb ja katsugem oma elujärge nõnda seada, et iga rahehoog teid mitte alguspulgale tagasi ei wirutaks!

—w.